

Ambrus István - Kóhalmi László (szerk.)



Mészáros
emlékére Ádám

MÉSZÁROS ÁDÁM EMLÉKÉRE

KIADÓ

A Magyar Jog- és Államtudományi Társaság megbízása alapján a

Publicitas Art Média Kft.

1021 Budapest, Tárogató út. 26.

www.publicitasart.hu

Felelős vezető: Nagy Ibolya

SZERKESZTŐK

Ambrus István

Kóhalmi László

SZÖVEGGONDOZÓ

Gircz Anna

ISBN: 978-615-81086-2-1

© Magyar Jog- és Államtudományi Társaság, 2022

© Publicitas Art Média Kft., 2022

© A szerzők és a szerkesztők, 2022

Budapest, 2022

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
Mészáros Ádám <i>életútja</i>	7
	
AMBRUS ISTVÁN	
Elkövetők és folytatólagosság	11
ANTAL SZILVIA – SZABÓ IMRE	
Dezinformáció és rágalmazás	21
BARTKÓ RÓBERT	
Veszélyhelyzetben a bűncselekmény-fogalom?	33
DEÁK ZOLTÁN	
Az egyedi azonosító jel jogellenes eltávolítása mint a bűncselekmény tényállásszerű megvalósulásának feltétele?	41
DERES PETRONELLA	
A vagyonvisszaszerzés elméleti alapjai	49
FINSZTER GÉZA	
A materiális jogellenesség és a megbízhatósági vizsgálatok büntetőjogi következményei	57
GÁL ANDOR	
A jogos önvédelem alapjogának hatóköréről	67
GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ	
A visszaélés minősített adattal szabályozásának egyes gyakorlati kérdései	75
GELLÉR BALÁZS JÓZSEF	
A mentelmi jog felfüggesztése nélkül országgyűlési képviselővel szemben a nyomozás során alkalmazott leplezett eszközök jogszerűsége a büntetőeljárásban való felhasználhatóság szempontjából	85
HOLLÁN MIKLÓS	
A tettesség és részesség hasonlóságai és különbségei a szándékos pénzmossás új tényállásai kapcsán	101
KÁRMÁN GABRIELLA – KISS ANNA – MÉSZÁROS ÁDÁM	
Igazság és igazságosság a büntetőjog-tudományban. Az anyagi jog és a bizonyítási jog értékhordozó elvei és aktuális kérdései	113
KARSAI KRISZTINA	
A szellemi alkotások büntetőjogi védelmének egyik anomáliája – a vagyoni hátrány megállapításának abszurditása az iparjogvédelmi jogok megsértése tényállása körében	131
KONDOROSI ANDRÁS	
A gazdasági bűncselekmények büntethetőségi akadályai és egyéb dogmatikai különbségei	141
KÓHALMI LÁSZLÓ	
Egy korrupciós kutatás margójára	155

KULCSÁR GABRIELLA	
Az iskolai erőszak jelensége kriminológiai szemszögből	165
MEZEI KITTI	
A pénzmosás és a pénzügyi műveletek a gyakorlatban	175
MOLNÁR ERZSÉBET	
A büntetőeljárás megindulására és a megvádolt elítélésére kiterjedő tettesi tudattartalom a hamis vád tényállásában	187
NAGY ZOLTÁN ANDRÁS	
A 3D nyomtatás várható társadalmi hatásai és jogi környezete Magyarországon	199
POCSAI EDIT	
A jogos védelem újabb gyakorlata Hajdú-Bihar megyében	207
SZABÓ JUDIT	
Néhány gondolat a személyiségzavarok büntetőjogi értékeléséről	215
TILKI KATALIN – MÉSZÁROS ÁDÁM	
Közlekedés és természetvédelem – töredék egy elkezdett kutatásból	225
TÓTH DÁVID	
Az ártatlanság vélelméről szóló irányelv implementálása az Európai Unióban	233
TÓTH J. ZOLTÁN	
Halálbüntetés nélkül Magyarországon. Az elrettentő hatás kérdése a hazai statisztikai adatok fényében (1975–2021)	245
TÓTH MIHÁLY	
A jogi személyek és a büntetőjog – egy befejezetlen kísérlet	259
✧	
<i>Mészáros Ádám publikációs jegyzéke (2001–2020)</i>	<i>273</i>

A szellemi alkotások büntetőjogi védelmének egyik anomáliája – a vagyoni hátrány megállapításának abszurditása az iparjogvédelmi jogok megsértése tényállása körében

KARSAI KRISZTINA*

Laudatio és emlékezés

A büntetőjogászai közösség nagy vesztesége Mészáros Ádám kollégánk eltávozása, aki váratlanul hagyta el e világot, s bár a magyar büntetőjog tudományában letette névjegyét, csaknem húsz éves kutatói pályafutása fájoan rövid ahhoz képest, ami még őbenne és tudósi karrierjében rejtezett. Kutatásai először az elkövetők tanához, majd a jogos védelemhez, a büntetőeljárás hatékonyságához, újabban – vagyis folyamatosan végig – a bűncselekmény fogalmának alapkérdéseivel kapcsolódtak. Tudományos érdeklődése e főkérdéseken túlmenően olyan területeken is gyümölcöző volt, amelyek kutatóhelyi munkavégzésének közvetlen eredményeként is felfoghatók, így számos joggyakorlat-elemzési munka került ki a tollából, az Országos Kriminológiai Intézet munkatársaival vagy önállóan lefolytatott kutatások nyomán. Nagyon fontos és értékes felismerésekkel járó kutatóhelyi kutatásnak tekintem a szellemi alkotások büntetőjogi védelmének gyakorlati megvalósulását vizsgáló jelentést, amelynek eredményei alapján Mészáros Ádám további értékes tudományos közleményekkel gazdagította e témakör egyébként meglehetősen szerény szakirodalmi bázisát.¹

E kutatómunkáról és szakmai eredményekről való megemlékezés is célja ennek az írásnak, különösképpen azért is, mert bár Mészáros Ádám és munkatársai bő tíz évvel ezelőtt folytatták le az említett kutatást, annak egyes eredményei még ma is hivatkozhatóak. Hatását az is bizonyítja, hogy a kutatásban azonosított több gyakorlati problémát éppen az időközben hatályba lépett új büntetőködex, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) küszöbölt ki. Másfelől – ugyan másik irányból közelítve – jómagam is folytattam kutatásokat ugyanebben az időben a fogyasztók büntetőjogi védelme körében.²

* Intézetvezető egyetemi tanár, SZTE-ÁJTK Bűnügyi Tudományok Intézete.

¹ Mészáros Ádám – Szabó Imre: A szellemi tulajdont sértő bűncselekmények nyomozásának néhány tapasztalata és az üldözés lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 2012/9., 42–65. o.; Mészáros Ádám – Kármán Gabriella – Nagy László Tibor – Szabó Imre: *Az Országos Kriminológiai Intézet empirikus elemzése a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekményekről*. Kutatási jelentés. OKRI, Budapest, 2011

² Karsai Krisztina: *Fogyasztóvédelem és büntetőjog*. HVG-ORAC, Budapest, 2011

A jelen normaszöveg szerinti iparjogvédelmi jogok megsértése tényállásának (Btk. 388. §) egyik kulcseleme az eredményként jelentkező vagyoni hátrány, s jelen írásomban az ennek megállapításával kapcsolatos elvi és gyakorlati anomáliákat kívánom bemutatni, különös figyelemmel arra, hogy a büntetőeljárásokban két, egymástól alapvetően eltérő módszertan van jelen úgy, hogy a büntetőjogi felelősségre kihatóan is eltérő eredményekre lehet jutni attól függően, hogy éppen melyiket alkalmazza a bíróság.

Vagyoni hátrány a Btk. 388. §-ában³

A bűncselekmény eredménybűncselekmény, ami azt jelenti, hogy a befejezetté váláshoz a szándékosság által átfogott vagyoni hátránynak be kell következnie, kísérlet esetén pedig a vagyoni hátrány felismerését magában kell foglalnia a szándékosságnak. A minősített eseti (bekövetkezett) eredményre viszont a Btk. 9. §-a szerint elegendő a gondatlanságnak kiterjednie. A vagyoni hátrány az elkövetési magatartásból fakadóan, azzal okozati összefüggésben keletkezik, így az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével, az így előállított áru forgalomba hozatalával vagy ilyen célú megszerzésével, illetve tartásával (ami iparjogvédelmi oltalomból eredő jog megsértését jelenti). A Btk. 388. §-a szerinti bűncselekménynél a vagyoni hátrány hatóköre a törvény alapján értelmezésre szorul, e körben azonban nem haladhatja meg a polgári jogi értelmezési tartományt (hiszen nincs kiterjesztő értelmezés kapcsolva a tényálláshoz). A bírósági joggyakorlat bizonyos árukörök esetében azonban kiterjesztő módon haladja meg az értelmezési kereteket és a büntetőjogi felelősséget megállapító vagy fokozó eredménye miatt sérti a törvényesség és a bűnösségen alapuló felelősség elvét is. A jogalkotói szándék a hamisítványokkal szembeni fellépés volt és a korábbi, klasszikus vagyon elleni bűncselekményekhez hasonlóan kívánta megfogalmazni a büntetőjogilag releváns eredményt.⁴ A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (HENT) 2017-ben ajánlást bocsátott ki, amely azóta jelentősen meghatározza a joggyakorlat alakulását⁵ annak ellenére, hogy több ponton kifejezetten aggályos eredményre vezet, mivel – hibásan – a teleologikus értelmezés eszközének tekintik, és egyes tételeinek figyelembevételére a törvényesség és a bűnösségen alapuló felelősség elvének sérelmét jelenti.

³ Részletesen lásd Karsai Krisztina: Iparjogvédelmi jogok megsértése – egy jobb sorsra érdemes büntetőjogi tényállás – II. Rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2021/2., 11 o.

⁴ Vö. Kemenes István: A kárfogalom polgári jogi és büntetőjogi kapcsolódási pontjai. *Kúriai Döntések / Bírósági Határozatok*, 2018/10., 1371–1378. o.; Deák Zoltán: A kár büntetőjogi fogalmáról – megjegyzések egy eseti döntés margójára. *Magyar Jog*, 2012/6., 369–374. o.

⁵ A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület ajánlása jogalkalmazók, különösen a bűnüldöző és rendészeti szervek munkatársai részére a vagyoni hátrány meghatározására az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény és a szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekmények egyes típusaival kapcsolatban. SZTNH-2017.073

Kifejezetten a védjegyekre elkövetett cselekmények vonatkozásában megállapítható, hogy a vagyoni hátrány büntetőjogi fogalma, illetve annak megállapításának sajátos, büntetőjogi szabályai és a védjegybitorlással kapcsolatosan érvényesíthető (nem büntetőjogi) igények nem teljesen feleltethetők meg egymásnak, még akként sem, hogy a vagyoni jellegű védjegyigényeket tekintենék a büntetőjogban a vagyoni hátrány lehetséges összegének – miközben a HENT-ajánlás lényegében ezt az utat követi. Ennek oka többértű:

- a) a vagyoni hátrány büntetőjogi fogalma kötött és nem tűri a magánjogi jogértelmezésben megjelenő további komponenseket sem a „kár”⁶, sem „az elmaradt előny” vonatkozásában;
- b) sérti a büntetőjogi törvényesség elvét, ha az előbbiek beszűrődnek felelősség-kiterjesztő hatással;
- c) egyes esetekben a licenciadíjra⁷ visszavezethető vagyoni hátrány-számítás tetszetős megoldásnak tűnik, azonban az okozati összefüggés hipotetikus-sága miatt ez az analógia felelősséget terjeszt ki, így valójában ez is sérti a törvényesség elvét;
- d) több esetben licenciadíjra sem vezethető vissza a vagyoni hátrány-számítás, mivel a jogosult nem ad licenciat (pl. gyártásra) vagy nem terjed ki az adott termékkörre a licencia (és nem jóhírű a védjegy), így nem lehet még analóg módon sem a vagyoni hátrányt számolni hiányzó licencia-gyakorlat alapján;
- e) a jogosulti közreműködés a vagyoni hátrány megállapítása során sok eljárásban annak szinte kizárólagos figyelembevételére vezet, azaz a hatóság a sértetti igényt – minden további nélkül – bizonyítottnak tekinti, még akkor is, ha esetleg az jogtalan gazdagodásra⁸ irányul vagy azt idéz elő.

Joggyakorlati mintavétel

Jelen íráshoz egy friss büntetőügyet kívánok bemutatni, amelyben a fenti téziseim jelentősége és ekként a joggyakorlat tarthatatlansága az egyedi ügyet tekintve is kirajzolódik, s amivel kapcsolatosan időszerű lehet egy újabb, joggyakorlat-elemző kutatást lefolytatni – különösen Mészáros Ádám munkásságára is emlékezvén. Az egyéni jogvédelem megfelelő szintjének elérése érde-

⁶ E tényállás vonatkozásában a HENT ajánlása szerint az eredeti termék nettó nagykereskedelmi ára teljes egészében a kár mértéke, amelybe a meg nem térült költségek (gyártási, tervezési stb.) is beletartoznak.

⁷ A licencia-analógia alkalmazása azzal jár, hogy a vagyoni hátrány mértékét a minimum licenciadíj vagy royalty alapján kell meghatározni, amely licenciadíj megillette volna a jogosultat akkor, ha a jogsértő személy (elkövető) a védjegy (vagy szerzői jog) szerzői jog felhasználására vele szerződést kötött volna és a felhasználásért ellenértéket, azaz licenciadíjat fizetett volna.

⁸ A védjegyjogosultak nem semmisítik meg az eredeti áruikat akkor sem, ha az elkövető a polgári jogi igény megítélésének megfelelő összeget megfizeti.

kében pedig csak remélni lehet, hogy a zárszóban ajánlott megoldások valame-lyike bekövetkeznek.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság B.20.641/2018/53 számú ítélete (2019. szeptember 18.) az elkövetőt bűnösítette iparjogvédelmi jogok megsértése vétségében [Btk. 388. § (1) bekezdés b) pont] és 180 napi tétel pénzbüntetésre ítélte, amelynek vonatkozásában a pénzbüntetés egy napi tételének összegét 1000 forintban állapította meg. Mindemellett 2 rendbeli iparjogvédelmi jogok megsértése miatt emelt vád alól felmentette és az ezekben indult szabálysértési eljárást [Szabs. tv. 238/B. § (1) bekezdés b) pont] megszüntette.

A vádlott a cselekményét több ruházati márka vonatkozásában követte el, „hamis” cipőket és zoknikat tartott birtokban, a *vád szerint* forgalombahozatali célzattal. A vádlott által megszerzett termékek nem eredetiek, hanem azokat az oltalom tárgyának utánzásával állították elő, amelyek összetéveszthetőek a fogyasztók számára, azonban a jogosulttól nem kapott engedélyt azok forgalmazására. A vádban a különböző védjegyek vonatkozásában a vagyoni hátrány számítási módja az eredeti termékek árának alapulvételével történt, így három márka esetében is a bűncselekményi értékhatárt meghaladó értékben állapították meg a vagyoni hátrány mértékét. A vádlott a vád szerinti magatartásával megsértette a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 12. § (1) és (3) bekezdésében foglaltakat.

Az első fokon eljáró bíróság megállapította, hogy a termékeket az oltalom tárgyának utánzásával állították elő, azonban igen rossz minőségben, így azok *nem téveszthetők* össze a márkajogosult termékeivel. A védjegyo ltalom megsértése ettől függetlenül megtörtént a fenti törvény 12. § (1) bekezdésében foglaltak szerint. A vagyoni hátrány megállapítása körében a sértetti képviselők kétféle számítási módot alkalmaztak az iratok szerint:

- a) a vagyoni hátrány meghatározásánál a nettó kereskedelmi árával számoltak, figyelembe véve a termékek előállításának költségét, a marketingtevékenység kiadásait és a kalkulált hasznot, amely költségeket az általa meg határozott, a lefoglalás napján érvényes nettó kereskedelmi ár is magában foglalja, ekként a vagyoni hátrányba a jogosultat megillető elmaradt termékértékesítésből származó bevételkiesést és a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenést számították be;
- b) az egyik márka esetében a licenc- analógia módszerével történő vagyoni hátrány- számítást érvényesítették, akként, hogy a százalékos licencdíj mértéke a nettó kiskereskedelmi ár 15 százaléka.

A bíróság által *kirendelt egyik szakértő* szakvéleményében figyelembe vette a lefoglaláskor érvényes piaci forgalmi tényezőket és a viszonyokat, az eltelt időben bekövetkezett értéknövelő hatásokat, érték módosító tényezőket és méltányos piaci érték adatok megjelölésére törekedett. A kalkulációs szakértői szabályok vonatkozásában a szakértő kifejtette, hogy a vagyoni hátrány megállapítása esetén az elmaradt termékértékesítés árbevétele kiesése, a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés, gazdasági kár mértéke akként határozható

meg, hogy az érintett termékek a piaci forgalmi értékét a gyártó cég aktuális értékadatai alapján kell meghatározni, az elkövetési időpontra vetítve. Figyelembe kell venni az értékesítési lánc értéknövelő hatásait és *amennyiben a hamisítás nem befolyásolja a jogosult cég forgalmi adatait*, akkor a cselekmény elkövetési értékét gondos értékelemzésnek kell megelőznie. A szakértői véleményben foglaltak szerint a szakértő figyelembe vette, hogy a hamisítók arra törekednek, hogy a potenciális vevők számára olcsóbban kínáljanak eredetinek látszó termékeket, azaz összetéveszthető termékeket, amelyek hasonló formában, külsővel, hasonló minőséggel rendelkeznek, a vásárló tehát nem veszi észre a különbséget a termékek között. Sok esetben a hamisítványok olyan silány minőségűek, hogy semmiképpen sem téveszthetők össze az eredeti termékkel, ezért szükséges a szakértőnek minden forgalmazási, minőségi, érték tényezőt érdemben vizsgálnia; meg kell állapítania, hogy a terméken lévő jelek és a termék minősége *összetéveszthető-e* a védett termék jellemzőivel; a terméken lévő jelek a megtévesztésig hasonlítanak-e, hogy azonosak-e a márkavédett jelölésekkel, így a terméken lévő jelek eltérőek, de hasonlítanak a védett terméken lévő jelölésekre. Mivel *nem lehet egybemosni a védjegyek összetéveszthetőségét a termékek összetéveszthetőségével*, a jogosult cég értékesítési nyeresége nem vehető figyelembe, ha a termék nem összetéveszthető az eredetivel, ilyenkor a hamisított termék piaci értéke és a forgalmazási nyereség érzékeltetheti reálisan a vagyoni hátrányt. A szakértő szerint a termékekről készített fényképfelvételek alapján kétségtelen, hogy a termékek minősége silány, azt a sértettek is elismerték, továbbá az értékesítés helye az a piac volt, ahol a helyi lakosság számára is ismerten általában „hamisított” árukat kínálnak megvétele, amit tehát egyértelművé tette a potenciális vásárló számára, hogy ott nem eredeti márkajelzett termékeket fog vásárolni. Így a sértetteket nem érte vagyoni hátrány, forgalomcsökkenés nem következett be a jogosultnál. Az is kiemelésre került, hogy mindezek ellenére *eszmei kár érte* a jogosultakat, mert a termékek védjegyoltalomban részesülnek, ezt pedig az előzőekben említett számítási móddal számszerűsítette (lefoglalt termékek feketepiaci értéke, elkövető esetleges nyereségének mértéke).

Más szakértők kirendelésére is sor került; a fentiekhez képest eltérő véleményt képviselt az a szakértő, aki szerint a vagyoni hátrány abból következik, hogy a vásárló nem az eredeti terméket vásárolta meg, hanem a hamis terméket, ezért a jogtulajdonosnak bevételkiesése keletkezett.

A szakértői vélemények összevetésével a bíróság végül a licencia-analógia és a feketepiaci nyereség alapján arra a következtetésre jutott, hogy ezen számítási módszerek alapulvételével megközelítőleg azonos mértékű vagyoni hátrány állapítható meg. A bíróság továbbá kimondta, hogy a sértetti képviselő által megjelölt és a vádban foglalt vagyoni hátrány összegét egyik szakértői számítási módszer sem támasztja alá, tekintettel arra, hogy a termékek nem összetéveszthetőek. Végezetül a bíróság aránytalannak tekintette a fentiekben utolsóként említett szakértői számítási módszert, és így azt nem fogadta el (eredeti termék ára). A bíróság osztotta tehát azon szakértő álláspontját, aki

szerint amennyiben nem áll fenn összetéveszthetőség, úgy a sértettnél nem keletkezhet bevételkiesés sem, így bizonyítottan találta azt a tényt, hogy a védjegyjogosultaknak nem keletkezett bevételkiesése azzal okozati összefüggésben, hogy a vádlott megszerezte és értékesítésre kínálta a lefoglalt termékeket. A vásárlóknak ugyanis a vásárlás helyéből és a termékek minőségéből, árából tudniuk kellett azt, hogy nem eredeti terméket vásárolnak. Azon személyek, akik a vádlott által értékesített termékeket megvásárolták, nem vásárolták volna meg az eredeti terméket. A vagyoni hátrány megállapításának alapját viszont a védjegy jogosulatlan használata indokolja: ezen vagyoni hátrány megállapításakor azt kell alapul venni, hogy a vádlott az értékesítés folytán milyen mértékben gazdagodott volna, azaz a feketepiaci értéket alapul vevő számítási módot alkalmazta. A bíróság megállapította tehát azt, hogy a vádlott azzal okozott kárt a sértetteknek, hogy a védjegyeket jogosulatlanul használta, ezzel okozati összefüggésben tett volna szert nyereségre. A potenciális vásárlók számára az értékesíteni kívánt termékeket vonzóvá tette a védjegy használata, még akkor is, ha tudták, hogy nem eredeti termékek. Ez egyébként a *szimbolikus fogyasztás* társadalmi jelenségének példája a modern fogyasztói társadalomban, mint amilyen a magyar is.⁹ Mindezek alapján a vádban szereplő márkák közül csupán az egyik vonatkozásában állapította meg a bíróság, hogy a vagyoni hátrány meghaladta a bűncselekményi értékhatárt (100 ezer forintot), és mivel a további feltételek fennálltak, a kérdéses védjegyre megállapította a bűncselekmény megvalósulását, a továbbiak vonatkozásában pedig felmentést alkalmazott, illetve a szabálysértés miatt az eljárást megszüntette elévülés miatt.

A másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék Bf.5451/2020/10 sz. ítéletével (2020. október 27.) megváltoztatta az elsőfokú döntést, és a további két védjegy vonatkozásában is megállapította a bűncselekmény elkövetését: a vádlotl szemben kiszabott pénzbüntetés napi tételeinek számát 450 napi tételre felemelte, ekként a pénzbüntetés összege 450 000 forint lett.

A további két márkajogosult sérelmére elkövetett cselekmény megállapításának központi kérdése a vagyoni hátrány fennállásának és mértékének meghatározása volt. A másodfokú bíróság nem osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a vagyoni hátrány meghatározása tekintetében. Megfogalmazta, hogy a HENT-ajánlás (2017 novembere óta) irányadónak tekinthető, mivel annak célja a „kialakult bizonytalanság eloszlata”, illetve „széles körű szakmai egyeztetés folyt róla”. Így megismételte a HENT-ajánlás azon számítási módszerét (fogyasztói termékek vonatkozásában), amely a *törvényesség elvét megsértve terjeszti ki a vagyoni hátrány fogalmát*, illetve ami tényként kezeli azt, hogy a hamisítványok helyett az eredetit bizonyosan megvásárolták volna, így ennek elmaradása kihat a vagyoni hátrány mértékére. Mivel a kérdéses ügyben a HENT-ajánlás szerinti fogyasztói termékek birtokban tartásáról volt szó, a vagyoni hátrány számításának alapja a hamis terméknek megfelelő eredeti termék

⁹ Karsai Krisztina – Prónay Szabolcs: A javak szimbolikus fogyasztása társadalomtudományi megközelítésben. *Fogyasztóvédelmi Szemle*, 2010/4., 51–61. o.

nettó nagykereskedelmi ára a jogsértés elkövetésének időpontjában. A másodfokú bíróság – a törvény kifejezett rendelkezésével szemben – kiterjesztette a vagyoni hátrány Btk. szerinti fogalmát, amikor arra az álláspontra helyezkedett, hogy elismeri a vagyoni hátrány körében „a gyártással kapcsolatos költségeit is, amelynek a meg nem térülése a hamis termék megvásárlása esetén némi leegyszerűsítéssel tekinthető vagyonban okozott kárnak is, hiszen a jogosult abból a gazdasági számításokon alapuló feltételezésből, hogy a tisztességes piaci szereplők az ő termékét veszik majd meg, költségeket vállalt fel a gyártással, amely költségek nem térülnek meg azon termékek esetében, amelyek helyett hamisítvány kerül eladásra. A jogosult által felvállalt, de meg nem térülő költségek dogmatikai szempontból a vagyonban okozott kár kategóriájába tartoznak.” Ez nyilvánvalóan téves érvelés, különösen akkor – ahogy az ebben az esetben is történt –, ha a *védjegyjogosult vonatkozásában forgalomcsökkenést nem lehet kimutatni*. Ennek ellenére a másodfokú bíróság a bűncselekmény minősítéséhez szükséges vagyoni hátrányt a fentiek szerinti számítási móddal – az itt képviselt álláspont szerint *alapelsértően és a tényekkel szembenálló módon állapította meg*.

Az első- és másodfokú bíróság ellentétes döntése lehetővé tette a harmadfokú eljárás lefolytatását is a védői másodfellebbezést követően, a Be. 615. § (3) bekezdése alapján. A másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy az elsőfokú ítélet részben megalapozatlan volt a vagyoni hátrány összege tekintetében, a törvényszék a Be. 593. § (1) bekezdés c) pont alapján eljárva a tényállást helyesbítette az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítást érintő ügyiratok tartalma, valamint a HENT ajánlása alapján. Az ítélet tábla osztotta a törvényszéknek az ítélet részbeni megalapozatlanságára vont következtetését, és megállapította, hogy a másodfokú bíróság követhetően, a bizonyítékok egyenként és összességében történő mérlegelésének eredményeképpen állapította meg az elsőfokú bíróságtól eltérően a tényállást, kiküszöbölve annak megalapozatlanságát. A harmadfokon eljáró Fővárosi Ítélet tábla a Bhar.77/2021/20 számú végzésével (2021. október 21.) *helyben hagyta* a másodfokon hozott ítéletet (a büntetést halmazati büntetésként tekintette kiszabottnak), ekként fenntartotta a kifogásolt bírói gyakorlatot.

Értékelés

Az első fokon eljárt bíróság a vagyoni hátrány számítása körében a törvényesség elvének megfelelően, és a hamisítással összefüggő társadalmi jelenségek konkrét elkövetési tényekben való megjelenésének figyelembevételével hozta meg döntését, és ekként – helyesen – maga is mérlegelte a HENT-ajánlás tartalmát, illetve az egymással is szemben álló szakértői vélemények lényegét. Ezzel szemben a másod- és harmadfokú döntések a *sértetti jogosult (védjegyjogosult) érdekeinek a törvényesség elvével ütköző érvényesülését* mutatják, illetve azt, hogy a bíróságok *nem tesznek különbséget ténykérdések és feltételezések között*. Ekként juthattak oda, hogy feltételezték az egyébként el nem adott hamisítványok potenciális vevőiről, hogy ők megvásárolták volna az eredetiket, ekként

következtetve arra, hogy létező, azaz tényszerű bevételkiesés (kár) keletkezett a márkajogosultnál. Ez a nyilvánvalóan téves feltételezés *egyébként megnyithatta volna a dogmatikai utat a kísérleti stádium* – mint a „kisebb rossz” – megállapítása előtt is, amennyiben az elkövetői tudattartalom kapcsán van ilyen irányú bizonyítás, azonban ez fel sem merül az ügyben.

Megállapítható az is, hogy ezen körülmények között az eredeti termékek árát alapul vevő vagyonihátrány-számítás – adott esetben – *jogtalan előnyhöz is juttatja a védjegyjogosultat*, különösen a költségek inklúziója esetén, hiszen az eredeti árukészlet továbbra is eladás tárgyát képezheti, tehát a teljes profitot tudja realizálni a védjegyjogosult, miközben a polgári jogi igény teljesítése esetén a megfelelő összeget is megkapja az elkövetőtől.

Végezetül kimondható, hogy *a vagyoni hátrány megállapításának nem lehet funkciója önmagában a büntetés vagy retorzió*, ezeket a feladatokat a bíróság által kiszabott büntetés látja el a felelősség megállapítása körében. Az, hogy már az eljárás során extrém (nem törvényes) összegű vagyoni hátrány kerül megállapításra, az eljárás alá vont személy hajlandóságát alakíthatja közvetítői eljárásban való részvételre, egyezségre, tárgyalási jogáról való lemondásra – egyébként tisztességtelen módon.

Az itt képviselt álláspont szerint tehát káros és ezért mindenképpen *kerülendő*, hogy a vagyoni hátrány mint anyagi büntetőjogi tényállási elem megállapításába a magánjogi jogsérelemből származó, de nem megfelelően bizonyított követelések szűrődjenek be. Elképzelhető persze az is, hogy a jogosultak egyszerűbbnek vagy könnyebbnek tekintik a terhelttel szembeni igényérvényesítést (magánfélként) a büntetőeljárás kényszerítő keretei között, mint felperesként a magánjogi perben, azonban ilyen visszaélészerű joggyakorláshoz a büntetőeljárás nem asszisztálhat.

Ahogy azt korábban is megfogalmaztam, a helyzet feloldására többféle út lehetséges:

1. *a jogalkotó a vagyoni hátrány mértékét kiveszi a tényállási elemek köréből* (ennek megfelelően a szabálysértési törvényt is módosítja); ekként a jogosultak magánjogi jellegű igényérvényesítésének rejtett megjelenését kiküszöböli, illetve a felelősséget megalapozó (kiterjesztő) analógia is megszűnik;
2. *a jogalkotó értelmező rendelkezést kapcsol a Btk. 388. § szerinti vagyoni hátrány fogalmát érintően, és általányjellegű vagy akár a szokásos licenciaszerződésekre visszavezethető meghatározást ad* (szakkérdés maradna).

Amíg a jogalkotó gyors beavatkozása nem történik meg, a jelenlegi gyakorlat keretei között legalább *a legaggasztóbb számítási módok elhagyására lehet és kell biztatni a jogalkalmazókat*. Így a HENT-ajánlás termékek közötti megkülönböztetését, az eredeti termék árának száz százalékához kötött megállapítást és a költségek érvényesítését mindenképpen kerülni kell.

E körben felmerülhetne, hogy a Kúria *jogegységi döntéssel* hozzon némi egységesítést, azonban az alapelvsértő joggyakorlat az alapproblémát érintően ezzel nem orvosolható. Végezetül az sem zárható ki, hogy a terhelt a törvényesség elvéhez kötődő felelősségalapító analógiát és azon alapuló elítélését alkotmányjogi panasszal megtámadja.¹⁰

¹⁰ Karsai Krisztina: Iparjogvédelmi jogok megsértése – egy jobb sorsra érdemes büntetőjogi tényállás – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2021/1., 55–68. o.